

nyozta a Balti-tengert a Fekete-tengerrel összekötő vízi út lehetőségét és 1883-ban javasolta, hogy a természetes nagy folyókat csatornákkal kapcsolják össze, s a két tenger közötti összeköttetést így oldják meg. 1892-ben a Párizsban ülésező nemzetközi hajózási kongresszuson ezt a javaslatát a jelenlévők nagy érdeklődésére újból előterjesztette.

Dr. Faludi Gábor

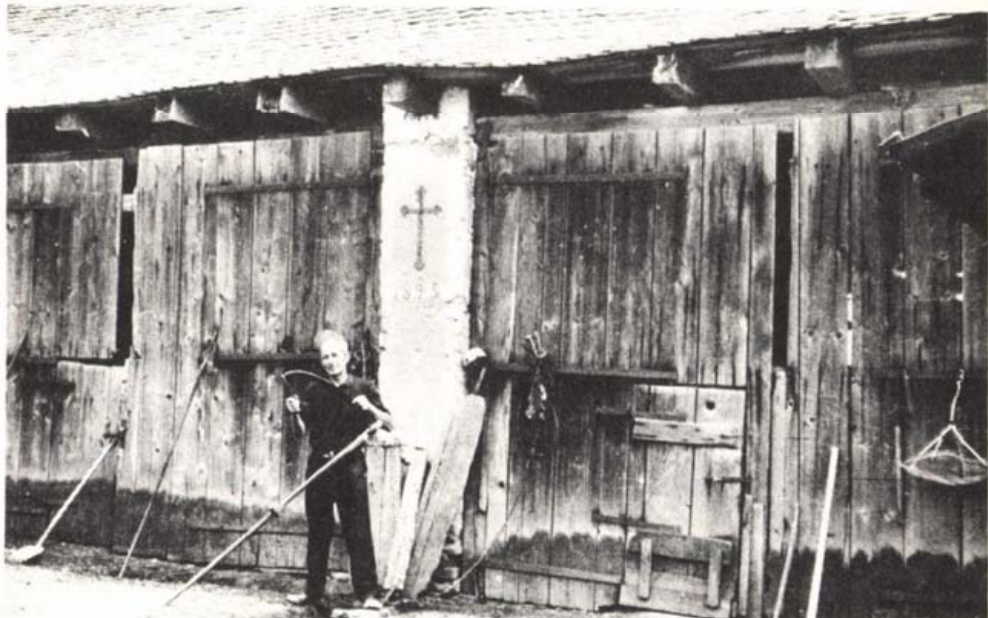
Mennyibe került egy pajta a századfordulón?

Megviselt, szakadozott, keményfedelű fűzetet fedezett fel régi családi holmik közt Kelemen László pinci (Pinciná, losonci járás) lakos. A kis fűzetet nagyanyja őrizgette, aki úgy tudja a szomszédos Bolykról (Bol'kovce) — Ipoly menti kis község Losonctól északkeletre, Katona István történetíró szülőhelye — került hozzájuk. A jegyzetfűzet korának meghatározását az alábbi bejegyzés teszi lehetővé: „1895 ben Apr 1-től anyáméknak adtam 2 fr 85 kr...”. Kormeghatározó a forint, illetve a krajcár említése is, mely pénzegységeket a századfordulóig használtak.

A fűzet 39 lapján, ceruzával vonalazott 17 soros oldalakon fekete, illetve barna tintával, szépen — ha nem is mai helyesírásunk szabályai szerint — írott „Princi-Paris beszédek” találunk. A latin „principális” azaz „előljáró” kifejezés népesített formájával a házasságkötéssel kapcsolatos szokások, események kísérőszövegeinek gyűjteményét jelölték. Az ilyen mondókákat — kisebb-nagyobb változtatásokkal — még ma is felhasználják a „lagzik” szószólói.

Pinci fűzetünk néhány lapján egészen más, nem kevésbé érdekes, sok tekintetben dokumentumértékű feljegyzések is találhatóak. A belső borítón és az első tíz lapon ceruzával, részben tintaceruzával írt, *gazdálkodással kapcsolatos* jegyzeteket olvashatunk. Búzáról, árpáról, zabról, rozsról, „bükönyös zabról” jegyeztek fel kimutatásokat, rögzítve ezzel, hogy mit termesztettek Bolykon — és nyilván a környékén is — a századfordulón. A mennyiségeket mázsában és kilóban, illetve zsákban adták meg. Az egyik oldalon a napszámmal kapcsolatban már koronát emlegetnek, tehát a jegyzetelést folyamatosan, 1900 után is végezték.

A feljegyzések nagyobb része egy pajta építésével kapcsolatos, és számos, különböző szempontból értékelhető adatot tartalmaz. Nagyméretű lehetett a pajta, melynek alapozásához negyvenötön hordták a követ. A következő nevek fordulnak elő az első munkafolyamat résztvevői között: Bize (ötször) Ferencz (5), Demecs (5), Vágó (5), Deme (3), Rubint (3), Molnár (3), Kalcso (2), Kovács (2), Erdélyi (2), Fazekas (2), a többi név egyszer szerepel a névsorban: Dedincski, Megyeri, Almádi, Nagymiska, Nagy,

Birgó, Ferencs, Szelecski. Az egyforma nevűeket így különböztették meg: „Bize János alsó”, „Bize János felső”. A felsorolt nevek még ma is gyakoriak, sőt jellemzőek Bolykra. A névsor így a falu családjainak keresztmetszetét őrizte meg, egyúttal az összefogást is példázza, amellyel az építőknek a többiek — szinte minden családból — segítségére siettek. Nyilván kölcsönös volt ez, és a jegyzetelő építkező is hordta a követ, ha „Demecs Béni” vagy „Kovács Pesta.”, szorult segítségre.

Nézünk tovább az elsőszülte füzetlapokat. A névsor után pontos kimutatás következik arról:

„Amennyi a köhozásho elfogyott pálinka

1. sz 5 liter 1 f 47 k

2. sz 7 liter 1 f 94 k

3. sz 6 liter 1 f 77 k

4. sz 4 liter 1 f 8 k

5. sz. 5 liter 1 f 34 k

A pálinka ára öszvesen 7 fo 60

A pálinka öszvesen 27 liter

1.ször 5 öl köjé 14 f 86 k

2.szor 2 öl köjé 7 f 60 k

Öszvesen a kö ára 22 f 46 k

Öszvesen a pálinkáva együtt 30 for 6 k.”

Az „f”, „fo”, „for” rövidítések forintot jelölnek, a „k” pedig krajcárt. Az öl itt kb. 3 m³-nek felel meg. Összehasonlításként néhány ár a Losonczi és vidéke c. lap 1899-es hirdetései alapján: A gabonafélék mázsája 4 forinttól 7 forintig váltakozott, a kukorica ára 5 ftrt 80 kr. A burgonya hektoliterje (!) 1,50. 1 liter pecsenyebor 30 krajcár, 1 kg sajt 90 krajcár, 1 kg kubai kávé 1 ftrt 50 kr. Egy „elbitangolt kancaza lovat” 20 forintra értékelték.

Visszatérve a pajta építéséhez, minden munkafolyamat költségeit pontosan feljegyezték: „Amit a téglajé adók: Elvállalta a téglát verni Benkő Józsa és Deme József 2 f 50 kraj és egy féliter pálinkájé ezrit . . .” „Cserépet vetünk 15 ezret 6 forinté ezrit . . .” A pénz mellé itt is járt a pálinka, mégpedig 13 liter, 4 forint 2 krajcárért. „Öszvesen a cserép pálinkáva együtt 94 for 72 kr.”

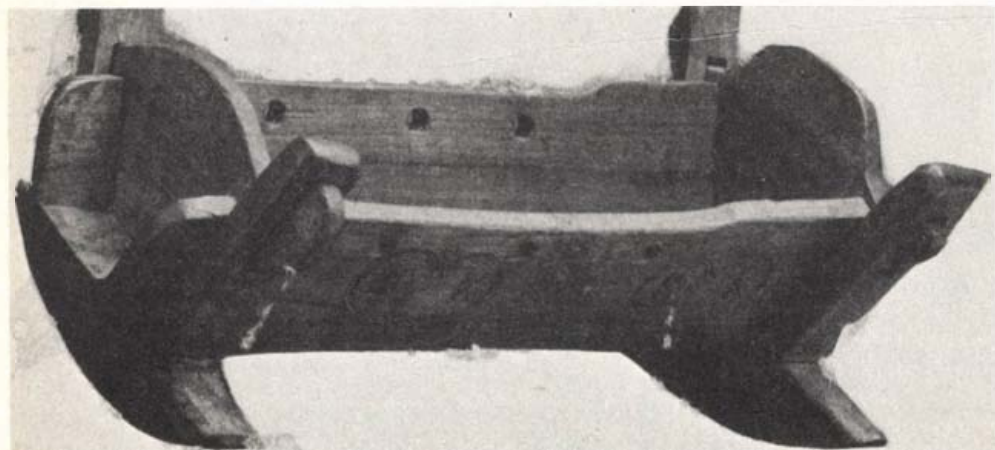
Az adatok arra is utalnak, hogy a múlt század végén már nem használtak szalmát tetőfedésre, még pajta esetében sem.

Magát a pajtát „Bize Ferenc. Kovács József, Tót Istvány és Sebők Imre” 170 forintért „elvállalták csinálni . . .” Kővön, cserépen, téglán (ez gyakorlatilag vályogot jelentett) kívül faanyag is kellett. Erről így tesz említést az építetű: „Amit a fa istóriájé fizetünk a depóba . . . öszvesen 256,75.” Persze a fát se lehetett szállítani ital nélkül, itt is elfogyott 13 és fél liter, 3,51 forint értékben.

A kimutatásokat vastag kék ceruzával írt mondat zárja: „Öszvesen a pajta belekerűt 651,30.” Talán érdekes lesz kimutatni az elfogyasztott pálinka mennyiségét munkafolyamatok szerint: Kőhordás: 27 liter (45 személy), Téglá: 7 liter (2 személy), Cserép; 15 liter (nem derűl ki hány személy), Faanyag: 13,5 liter. Ez öszvesen 67 liter.

Az említett munkálatokban — a kimutatás szerint — 51 ember vett részt. Mivel nem tudni, hogy a cserép és a faanyag szállításában hányan voltak érdekelve, kerekítsük fel a létszámot 60-ra, talán nem járunk messze a valóságtól. Így a pajta építésénél 1 dolgozó átlagban 1,1 liter pálinkát fogyasztott el. A munka időtartamát nem ismerve, nehéz megítélni, hogy ez sok vagy kevés. Az viszont egyértelműen kiderűl a meglepő könyvelési hajlamokkal rendelkező parasztember feljegyzéseiből, hogy alkohol nélkül akkor sem fogtak egyetlen munkafolyamathoz sem.

Böszörményi István

Böszörményi István felvétele